LIETUVOS RESPUBLIKOS LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. IX-110 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11[1], 14, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 32, 33 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS DARBO KODEKSO 134 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Šiuo metu Lietuvoje demografinė perspektyva pasižymi gimstamumo mažėjimu. 2023–2025 m. gyvų gimusių kūdikių skaičius mažėjo nuo 20 623 iki 17 748 (−14 procentų per 2 metus). Tai patvirtina ir nacionalinė demografinių rodiklių analizė, kurioje nurodoma, kad 2025 m. užfiksuotas rekordiškai mažas gimstamumas (17,5 tūkst. pagal Valstybės duomenų agentūros preliminarius duomenis). Suminis gimstamumo rodiklis nukrito iki 1,0, o tai reiškia, kad viena moteris vidutiniškai pagimdo tik 1 vaiką, o natūraliai kartų kaitai palaikyti būtinas 2,1 rodiklis.

Gimstamumo mažėjimas yra pasaulinė tendencija – rodikliai sparčiai krenta tiek Europoje, tiek Azijoje. Tačiau Lietuvos gimstamumo rodikliai išlieka vieni prasčiausių Europos Sąjungoje. Visuomenė sparčiai sensta ir ilgainiui tai gali turėti rimtų pasekmių šalies ekonomikai, darbo rinkai bei socialinei sistemai.

Nors gimstamumo mažėjimą lemia ne tik ekonominiai veiksniai, bet ir besikeičiantys visuomenės įpročiai, šeimos planavimo tendencijos bei emigracijos padariniai, demografinė situacija kelia ilgalaikių rizikų ir reikalauja struktūrinio dėmesio. Moksliniai tyrimai rodo, kad vien finansinės paskatos paprastai nėra pakankamos reikšmingam ir ilgalaikiam gimstamumo pokyčiui paskatinti – gimstamumą labiau veikia tokie veiksniai kaip darbo ir šeimos derinimo galimybės, vaiko priežiūros paslaugų prieinamumas, būsto sąlygos ir socialinės normos[1]. Vis dėlto didesnės motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos, taip pat didesnės ligos išmokos slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus gali prisidėti prie stabilesnės šeimų finansinės padėties ir mažinti finansinį neapibrėžtumą. Prie didesnio šeimų finansinio saugumo taip pat gali prisidėti aukštesnis maksimalus kompensuojamasis uždarbis, taikomas apskaičiuojant tėvystės ir vaiko priežiūros išmokas, bei lankstesnės vaiko priežiūros išmokų gavimo galimybės. Tai ypač svarbu šeimoms, planuojančioms susilaukti vaikų, nes aiškios ir pakankamos socialinės garantijos gali suteikti daugiau finansinio užtikrintumo priimant sprendimus dėl šeimos pagausėjimo.

Atsižvelgiant į 2023–2028 m. motinystės socialinio draudimo pajamų, išlaidų ir balanso prognozes, motinystės socialinio draudimo sistema artimiausiais metais išliks finansiškai stabili. Kalbant apie motinystės socialinio draudimo finansinę perspektyvą, stebima, kad šios rūšies draudimo pajamos auga greičiau, nei išlaidos. Įmokos motinystės socialiniam draudimui didėja nuo 553,6 mln. Eur 2023 m. iki 816,5 mln. Eur 2028 m., o metiniai augimo tempai mažėja nuo 11 procentų 2023–2024 m. iki 5,7 procento 2027–2028 m. Šis nuosaikus, bet stabilus pajamų augimas sietinas su didėjančiu darbo užmokesčio fondu, augančiomis draudžiamosiomis pajamomis ir pastoviais įmokų tarifais (motinystės socialinio draudimo įmokų tarifas – 1,81 procento). Motinystės socialinio draudimo išlaidos taip pat auga, bet lėčiau ir tolygiau. Motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokoms numatytos išlaidos kyla nuo 437,9 mln. Eur 2023 m. iki 545,2 mln. Eur

[1] *T. Sobotka, A. Matysian, Z. Brzowoska. 2019. Policy responses to low fertility: How effective are they?*

2028 m. (penkerių metų augimas apie 25 procentus). Motinystės socialinis draudimas visą 2023–2028 m. laikotarpį generuoja teigiamą finansinį balansą, o tai reiškia, kad pajamos reikšmingai viršija išlaidas, o sistema yra finansiškai tvari. Ligos socialinis draudimas, kaip ir motinystės socialinis draudimas, taip pat generuoja teigiamą balansą (planuojama, kad 2026 m. pajamos viršys išlaidas 138,9 mln. Eur). Atsižvelgiant į tai, yra finansinės prielaidos padidinti motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokų dydžius, ligos išmokos slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus dydį, taip mažinant šeimų finansinį neapibrėžtumą ir didinant jų finansinį saugumą – veiksnius, galinčius turėti reikšmės priimant sprendimus dėl vaikų susilaukimo. Siekiant didinti šeimų finansinį saugumą laikotarpiu, kuris tiesiogiai susijęs su vaiko gimimu ir priežiūra, taip pat siūloma didinti maksimalų kompensuojamąjį uždarbį tėvystės ir vaiko priežiūros išmokoms apskaičiuoti. Pabrėžtina, kad nors ligos išmokos, mokamos slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus, taip pat prisideda prie šeimų finansinio saugumo, jų paskirtis yra kitokia. Vaiko priežiūros ir tėvystės išmokos yra skirtos kompensuoti dėl vaiko priežiūros prarastas darbo pajamas ir sudaryti sąlygas derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus, o šių išmokų mokėjimo trukmė yra reikšmingai ilgesnė. Tuo tarpu ligos išmoka slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus skirta laikinam dėl ligos prarastų pajamų kompensavimui. Kadangi skirtingos socialinio draudimo rūšys skirtos apsaugoti apdraustuosius asmenis nuo skirtingų socialinių rizikų, skirtingoms socialinio draudimo išmokoms gali būti nustatomas nevienodas maksimalus kompensuojamojo uždarbio dydis, atsižvelgiant į šių išmokų paskirtį, tikslus ir mokėjimo ypatumus.

Siūlomos priemonės papildo viena kitą ir sudaro nuoseklų šeimos politikos priemonių paketą, skirtą šeimų finansiniam saugumui stiprinti.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2026 m. gegužės 15 d. valstybinio audito ataskaitoje Nr. FAE-5 „2025 metų valstybės socialinių fondų ataskaitų rinkinio finansinio audito rezultatai“ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė konstatavo, kad, skiriant vaiko priežiūros išmokas, neužtikrintas vaiko priežiūros išmokų sutapimo vengimo principas, pagal kurį neturi būti sudaroma galimybė gauti kelias tos pačios rūšies išmokas už tą patį privalomojo draudimo laikotarpį Lietuvoje ir kitoje šalyje tuo pačiu metu. Šioje audito ataskaitoje nustatyta, kad pastaraisiais metais daugėja Lietuvoje gyvenančių ar dirbančių užsienio piliečių, kuriems mokamos vaiko priežiūros išmokos. 2023–2025 m. visų užsienio valstybių (Europos Sąjungos, Europos ekonominės erdvės ir Šveicarijos Konfederacijos bei kitų užsienio valstybių) piliečių, gaunančių vaiko priežiūros išmokas, skaičius padidėjo 56,2 procento (nuo 1 256 iki 1 962 asmenų). Per tą patį laikotarpį jiems išmokėtų vaiko priežiūros išmokų suma padidėjo 78,6 procento (nuo 4 443,6 tūkst. Eur iki 7 937,4 tūkst. Eur). Tuo pačiu laikotarpiu 14,2 karto (nuo 46 iki 651) padaugėjo kitų užsienio valstybių (ne Europos Sąjungos, Europos ekonominės erdvės ir Šveicarijos Konfederacijos narių) piliečių, gaunančių vaiko priežiūros išmoką, kai vaikas neregistruotas Lietuvos Respublikos gyventojų registro informacinėje sistemoje, o jiems išmokėta suma padidėjo 10,4 karto (nuo 117,3 tūkst. Eur iki 1 216,8 tūkst. Eur). Ši aplinkybė didina riziką, kad vaiko priežiūros išmoka už tą patį vaiką ir tą patį laikotarpį gali būti mokama tiek Lietuvoje, tiek kitoje valstybėje.

Atsižvelgiant į tai, teikiamas Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11^1, 14, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 32, 33 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 1), kurio tikslai:

1) didinti socialines garantijas vaikų susilaukusioms šeimoms, sudarant palankesnes sąlygas didesniam gimstamumui;

2) nustatyti aiškų ir objektyvų kriterijų, leidžiantį teisę į socialinio draudimo išmokas sieti su vaiko deklaruota gyvenamąja vieta Lietuvos Respublikoje ir taip mažinti galimybę gauti kelias tos pačios rūšies socialinio draudimo išmokas už tą patį vaiką ir tą patį laikotarpį Lietuvoje ir užsienio valstybėje.

Įstatymo projekto Nr. 1 uždaviniai:

1. Tobulinti vaiko priežiūros išmokos sistemą, didinant jos lankstumą ir užtikrinant didesnę atitiktį šeimų poreikiams.

2. Padidinti motinystės ir tėvystės išmokų dydį.

3. Padidinti socialines garantijas slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus.

4. Nustatyti, kad ligos išmokos slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus, taip pat tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos būtų skiriamos ir mokamos tik už vaikus, kurie gyvena Lietuvos Respublikoje.

5. Užtikrinti įstatymų nuostatų tarpusavio suderinamumą, teisinio ekonomiškumo principo ir kitų teisinės technikos reikalavimų laikymąsi.

Kartu teikiamas ir Lietuvos Respublikos darbo kodekso 134 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 2; toliau kartu – Įstatymų projektai), kuriuo siekiama Lietuvos Respublikos darbo kodekse (toliau – DK) nustatytą teisinį reguliavimą suderinti su Įstatymo projekte Nr. 1 siūlomais pakeitimais.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų rengimą inicijavo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – Ministerija).

Įstatymų projektus parengė Ministerijos Socialinio draudimo grupė (vadovas – Vaidotas Kalinauskas, tel. +370 686 04 337, el. p. vaidotas.kalinauskas@socmin.lt, kontaktinis asmuo – patarėja Vilma Pėčė, tel. +370 658 60 623, el. p. vilma.pece@socmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme (toliau – LMSDĮ) įtvirtintas teisinis reguliavimas:

1. Vaiko priežiūros išmokos skyrimas yra siejamas su vaiko amžiumi. Asmenys, turintys teisę gauti vaiko priežiūros išmoką, gali pasirinkti, ar vaiko priežiūros išmoką gauti iki vaikui sueis 18 mėnesių, ar iki vaikui sueis 24 mėnesiai (LMSDĮ 23 straipsnio 1 dalis). Iš šio laikotarpio 2 neperleidžiamus (bendrai 4 mėnesius – 2 mama, 2 tėtis) mėnesius vaiką gali prižiūrėti kiekvienas iš vaiko tėvų (įtėvių, globėjų), o likusiu laikotarpiu vaikas gali būti prižiūrimas ir išmoka mokama motinai, tėvui, įtėviams ir globėjams, taip pat nustatytas sąlygas atitinkančiam vienam iš vaiko senelių ar buvusiam vienam iš vaiko tėvų nuolatinių globėjų (rūpintojų) (LMSDĮ 22 straipsnio 1, 2 dalys). Toks teisinis reguliavimas gali lemti nevienodą asmenų padėtį, priklausomai nuo individualios

nėštumo ir gimdymo atostogų trukmės. Pavyzdžiui, gimus neišnešiotam kūdikiui, faktiškas vaiko priežiūros išmokos mokėjimo laikotarpis sutrumpėja, nes visais atvejais, nepriklausomai nuo nėštumo ir gimdymo atostogų trukmės po gimdymo, vaiko priežiūros išmoka mokama tik iki vaikui sueina 18 mėnesių arba 24 mėnesiai. Dėl to asmenys, kurių nėštumo ir gimdymo atostogų laikotarpis iki gimdymo dėl objektyvių aplinkybių buvo trumpesnis arba jo visai nebuvo, faktiškai atsiduria mažiau palankioje padėtyje.

2. Asmenys, turintys teisę gauti vaiko priežiūros išmoką, gali pasirinkti, ar vaiko priežiūros išmoką gauti iki vaikui sueis 18 mėnesių, ar iki vaikui sueis 24 mėnesiai (LMSDĮ 23 straipsnio 1 dalis). Nors šią išmoką galima gauti dalimis ar pakaitomis su kitu teisę gauti vaiko priežiūros išmoką turinčių asmenų, LMSDĮ nenumatyta galimybė nepanaudotą vaiko priežiūros išmokos mokėjimo laikotarpio dalį perkelti ir ja pasinaudoti vėliau (pavyzdžiui, iki vaikui sueis 3 metai). Toks teisinis reguliavimas stokoja vaiko priežiūros išmokų panaudojimo lankstumo.

Vaiko įvaikinimo atveju, kai atostogos vaikui prižiūrėti suteikiamos pagal DK 134 straipsnio 2 dalį, vaiko priežiūros išmoka, priklausomai nuo įtėvių pasirinkimo, skiriama 18 arba 24 mėnesių (LMSDĮ 23 straipsnio 1 dalis, 24 straipsnio 3, 4 dalys, DK 134 straipsnio 2 dalis).

3. Kai pasirenkama vaiko priežiūros išmoką gauti iki vaikui sueis 18 mėnesių, vaiko priežiūros išmoka yra 60 procentų išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio. Kai pasirenkama vaiko priežiūros išmoką gauti iki jam sueis 24 mėnesiai, pirmaisiais vaiko priežiūros metais vaiko priežiūros išmoka yra 45 procentai, antraisiais – 30 procentų išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio. Tiek pirmuoju, tiek antruoju pasirinkimu, neperleidžiamais atostogų vaikui prižiūrėti mėnesiais vaiko priežiūros išmokos dydis yra 78 procentai išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio (LMSDĮ 24 straipsnio 1, 2 dalys). Atitinkamai tokio pat dydžio vaiko priežiūros išmoka mokama ir įvaikinus vaiką (LMSDĮ 24 straipsnio 3, 4 dalys).

4. Maksimalus kompensuojamasis uždarbis vaiko priežiūros išmokoms apskaičiuoti negali viršyti dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki teisės gauti vaiko priežiūros išmoką atsiradimo dienos, dydžio (LMSDĮ 6 straipsnio 5 dalis). Toks nustatytas maksimalus kompensuojamasis uždarbis gali mažinti didesnes pajamas gaunančių asmenų motyvaciją pasinaudoti atostogomis vaikui prižiūrėti, nes pradėjus gauti šiomis išmokomis grindžiamas pajamas, kurios ribojamos dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžio maksimaliu kompensuojamuoju uždarbiu, susiduriama su reikšmingu pajamų sumažėjimu.

5. LMSDĮ nenumatyta minimali vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmė. Tai sudaro sąlygas piktnaudžiauti mokamomis vaiko priežiūros išmokomis, kai atostogomis vaikui prižiūrėti ir vaiko priežiūros išmokomis naudojamasi savaitgaliais.

6. LMSDĮ nenumatytas maksimalus pasirinktos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmės keitimo skaičius. Ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“, (toliau – Nuostatai) 56 punkte nustatyta pasirinktos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmės keitimo tvarka, nenustatant maksimalaus pasirinktos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmės keitimo skaičiaus. Neribotas pasirinktos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmės keitimų skaičius sudaro sąlygas pernelyg dažnai keisti pasirinkimus, apsunkina vaiko priežiūros išmokų administravimą.

7. Vaiko priežiūros išmoka mokama atostogų vaikui prižiūrėti laikotarpiu nuo nėštumo ir gimdymo atostogų pabaigos (LMSDĮ 23 straipsnio 1 dalis). Kartu nustatytos išimtys, kai vaiko priežiūros išmoka gali būti skiriama ne nuo nėštumo ir gimdymo atostogų pabaigos (LMSDĮ 23 straipsnio 2, 3, 3^1 dalys). Toks teisinis reguliavimas sudaro nevienodas sąlygas asmenims naudotis teise į vaiko priežiūros išmoką.

8. Vaiko priežiūros išmoka už papildomą 62 kalendorinių dienų laikotarpį skiriama vaiką ne mažiau kaip 2 paskutinius pasirinktos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmės, iki vaikui sueis 18 arba 24 mėnesiai, mėnesius vienam auginančiam asmeniui (LMSDĮ 22 straipsnio 4 dalis). Toks teisinis reguliavimas, kai vaiko priežiūros išmoka už papildomą 62 kalendorinių dienų laikotarpį mokama pasirinktos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmės, iki vaikui sueis 18 arba 24 mėnesiai, pabaigoje, nustatytas siekiant įsitikinti, kad dėl vaiko priežiūros išmokos už 62 kalendorinių dienų neperleidžiamą laikotarpį nesikreips kitas iš tėvų (įtėvių) ar globėjų.

9. Motinystės ir tėvystės išmoka mokama 77,58 procento išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio (LMSDĮ 18 straipsnio 1 dalis, 21 straipsnio 1 dalis).

10. Maksimalus kompensuojamasis uždarbis tėvystės išmokoms apskaičiuoti negali viršyti dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių, galiojusių užpraeitą ketvirtį iki teisės gauti tėvystės išmoką atsiradimo dienos, dydžio (LMSDĮ 6 straipsnio 5 dalis). Toks nustatytas maksimalus kompensuojamasis uždarbis gali mažinti didesnes pajamas gaunančių vyrų motyvaciją pasinaudoti tėvystės atostogomis, nes pradėjus gauti šiomis išmokomis grindžiamas pajamas, kurios ribojamos dviejų šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžio maksimaliu kompensuojamuoju uždarbiu, susiduriama su reikšmingu pajamų sumažėjimu.

11. Ligos išmoka sergančiam šeimos nariui slaugyti arba vaikui prižiūrėti, mokama iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų, yra lygi 65,94 procento išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio (LMSDĮ 14 straipsnio 4 dalis). Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbtos ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino metu atsiradus būtinybei prižiūrėti atitinkamus šeimos narius taip pat mokama 65,94 procento išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio ligos išmoka (LMSDĮ 11^1 straipsnio 3–5, 7, 8 dalys).

12. Turinčiam teisę gauti ligos išmoką asmeniui, prižiūrinčiam vaiką, kurio priežiūrai nėštumo ir gimdymo atostogos ar atostogos vaikui prižiūrėti suteiktos kitam asmeniui, kuris dėl savo ar kito vaiko (globojamo vaiko), kurio priežiūrai jam suteiktos nėštumo ir gimdymo atostogos ar atostogos vaikui prižiūrėti, ligos ar traumos negali šio vaiko prižiūrėti, ligos išmoka iš Valstybinio socialinio draudimo fondo lėšų pradedama mokėti nuo pirmosios vaiko priežiūros dienos ir mokama ne ilgiau kaip 14 kalendorinių dienų, o bendras ligos išmokos mokėjimo terminas negali būti ilgesnis kaip 90 kalendorinių dienų per kalendorinius metus (LMSDĮ 10 straipsnio 3 dalis). Teisinis reguliavimas, kai sveiko vaiko priežiūros atveju ligos išmokos mokėjimo trukmė yra ribojama tiek vieno atvejo, tiek bendru kalendorinių dienų skaičiumi per kalendorinius metus, yra nepakankamai lankstus ir neatitinka realių gyvenimo situacijų. Toks ribojimas gali lemti, kad asmenys, faktiškai priversti ilgesnį laiką prižiūrėti sveiką vaiką dėl kito jį prižiūrėjusio asmens sunkios ar ilgalaikės ligos (pavyzdžiui, vienam iš tėvų, kuriam suteiktos atostogos vaikui prižiūrėti, susirgus onkologine liga), netenka socialinio draudimo apsaugos, nors poreikis prižiūrėti vaiką išlieka ir yra objektyviai pagrįstas.

13. LMSDĮ 10 straipsnio 7 dalyje numatyta, kad ligos išmoka mokama, jeigu slaugomas vaikas, kurio priežiūrai kitam asmeniui (motinai (tėvui), įmotei (įtėviui) ar globėjui, ar senelei (seneliui)) nesuteiktos nėštumo ir gimdymo ar vaiko priežiūros atostogos, išskyrus atvejus, kai kitas asmuo (motina (tėvas), įmotė (įtėvis) ar globėjas, ar senelė (senelis)), kuriam šio vaiko priežiūrai suteiktos nėštumo ir gimdymo ar vaiko priežiūros atostogos, dėl savo ar kito vaiko (globojamo vaiko), kurio priežiūrai jam suteiktos nėštumo ir gimdymo ar vaiko priežiūros atostogos, ligos ar traumos negali šio vaiko slaugyti. LMSDĮ 11^1 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad šioje dalyje nurodyta ligos išmoka turinčiai (-iam) teisę ją gauti motinai (tėvui), įmotei (įtėviui), senelei (seneliui), globėjui, prižiūrinčiam (-iai) vaiką, kurio priežiūrai kitam asmeniui (motinai (tėvui), įmotei (įtėviui), senelei (seneliui) ar globėjui) suteiktos vaiko priežiūros atostogos, nemokama, išskyrus LMSDĮ 10 straipsnio 3 dalyje nurodytus atvejus. Toks teisinis reguliavimas ne visais atvejais atitinka šeimų poreikius, kai slaugomi keli vaikai (pavyzdžiui, susirgus vaikui, su kuriuo vaiko vienas iš tėvų yra atostogose vaikui prižiūrėti, ir kartu susirgus kitam vyresniam vaikui, kuris yra paguldomas į ligoninę, vienas iš vaiko tėvų, kuris yra vieno iš vaikų atostogose vaikui prižiūrėti, negali rinktis, kurį vaiką slaugyti, nes su sergančiu mažesniuoju namie likęs kitas iš vaiko tėvų neturėtų teisės gauti ligos išmokos), be to, labai sudėtingas nuostatos įgyvendinimo mechanizmas, nes asmeniui, kuriam suteiktos atostogos vaikui prižiūrėti, neišduodami elektroniniai nedarbingumo pažymėjimai, tad tokiu atveju sudėtinga įvertinti, ar toks asmuo gali ar negali slaugyti vaiko.

14. Lietuvoje teisė gauti ligos išmoką slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus, taip pat tėvystės ir vaiko priežiūros išmokas nesiejama nei su pilietybe, nei su vaiko ar jo tėvų gyvenamąja vieta. Teisė gauti tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką nustatoma asmeniui, įskaitant ir trečiųjų šalių piliečius, jeigu jis atitinka LMSDĮ nustatytas sąlygas, t. y. asmuo turi 1) būti apdraustu motinystės socialiniu draudimu Lietuvoje; 2) būti išėjęs jam suteiktų atitinkamai tėvystės atostogų ar atostogų vaikui prižiūrėti Lietuvoje; 3) iki pirmosios atitinkamai tėvystės atostogų ar atostogų vaikui prižiūrėti dienos turėti ne trumpesnį kaip 12 mėnesių per paskutinius 24 mėnesius motinystės socialinio draudimo stažą (LMSDĮ 19 straipsnio 1 dalis, 22 straipsnio 1 dalis). Teisė gauti ligos išmoką slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus nustatoma, jei asmuo 1) yra apdraustas ligos socialiniu draudimu; 2) tampa laikinai nedarbingu ir dėl to praranda darbo pajamų; 3) iki laikinojo nedarbingumo pradžios dienos turi ne trumpesnį kaip 3 mėnesių per paskutinius 12 mėnesių arba ne trumpesnį kaip 6 mėnesių per paskutinius 24 mėnesius ligos socialinio draudimo stažą (LMSDĮ 8 straipsnio 1 dalis). Tam, kad asmuo turėtų teisę gauti ligos išmoką slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką, asmuo atitinkamai turi atitikti visas tris sąlygas.

Europos Sąjungos socialinės apsaugos sistemų koordinavimo reglamentuose nustatytas išmokų sutapties vengimo principas, pagal kurį neturi būti sudaroma galimybė gauti kelias tos pačios rūšies išmokas už tą patį privalomojo socialinio draudimo laikotarpį. Rizika už tą patį vaiką ir tą patį laikotarpį mokėti ligos išmoką slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus, tėvystės ar vaiko priežiūros išmokas keliems gavėjams yra minimali tuo atveju, kai abu vaiko tėvai yra Lietuvos Respublikos apdraustieji asmenys. Tačiau rizika nepagrįstai išmokėti išmokas išauga tais atvejais, kai vaiko tėvai yra skirtingų valstybių apdraustieji asmenys. Didžiausia rizika gauti kelias tos pačios rūšies išmokas už tą patį vaiką ir tą patį laikotarpį kyla tais atvejais, kai vaiko ir jo tėvų ryšys su Lietuvos Respublika yra silpnas arba apsiriboja vieno iš tėvų socialiniu draudimu Lietuvoje, o pats vaikas gyvena kitoje

užsienio valstybėje. Tokiais atvejais Lietuvos kompetentingos institucijos neturi pakankamų objektyvių duomenų, leidžiančių įvertinti vaiko faktinį ryšį su Lietuvos Respublika ir galimą šeimos ryšį su kita valstybe, kurioje taip pat gali būti įgyjama teisė į analogiškas ligos, tėvystės ar vaiko priežiūros išmokas.

15. LMSDĮ 3 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad Nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

16. LMSDĮ 4 straipsnio 4 dalies 1 punkte nustatyta, kad Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nurodyti asmenys laikomi apdraustaisiais, jeigu jie iki pirmosios laikinojo nedarbingumo ar profesinės reabilitacijos programos dienos arba iki jų prilyginimo pagal LMSDĮ 5 straipsnio 4 dalį asmenims, kuriems suteiktos nėštumo ir gimdymo, tėvystės atostogos ar atostogos vaikui prižiūrėti, yra sumokėję ligos socialinio draudimo ir (ar) motinystės socialinio draudimo įmokas už kalendorinį mėnesį, ėjusį prieš kalendorinį mėnesį, kurį jie įgijo teisę į ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką. Nėra nustatyta, pagal kurią Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nurodytą veiklą šios įmokos turėtų būti sumokėtos už praėjusį mėnesį.

17. LMSDĮ 4 straipsnio 4 dalies 2 punkte nustatyta, kad Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nurodyti asmenys laikomi apdraustaisiais, jeigu jie iki pirmosios laikinojo nedarbingumo ar profesinės reabilitacijos programos dienos arba iki jų prilyginimo pagal LMSDĮ 5 straipsnio 4 dalį asmenims, kuriems suteiktos nėštumo ir gimdymo, tėvystės atostogos ar atostogos vaikui prižiūrėti, yra sumokėję ligos socialinio draudimo ir (ar) motinystės socialinio draudimo įmokas už einamąjį kalendorinį mėnesį, jeigu jų teisė į ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką atsirado veiklos vykdymo pradžios kalendorinį mėnesį ar ligos socialinio draudimo ir (ar) motinystės socialinio draudimo įmokos už praėjusį mėnesį nebuvo mokėtos dėl to, kad šie asmenys praėjusį mėnesį buvo laikinai nedarbingi, arba gavo šio įstatymo nustatytas ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmokas.

18. LMSDĮ 5 straipsnio 2 dalies 6 punkte nustatyta, kad atostogos vaikui prižiūrėti toliau vadinamos vaiko priežiūros atostogomis. Toks teisinis reguliavimas yra neaiškus ir sistemiškai nenuoseklus, nes jame vartojamos sąvokos neatitinka DK vartojamų sąvokų.

19. LMSDĮ 5 straipsnio 2 dalies 6 punkte nustatyta, kad ligos išmokos skiriamos ir mokamos vaiko priežiūrai, jeigu asmuo, kuriam suteiktos nėštumo ir gimdymo atostogos ar atostogos vaikui prižiūrėti, dėl savo ar kito vaiko, kurio priežiūrai jam suteiktos atostogos vaikui prižiūrėti, ligos ar traumos negali šio vaiko prižiūrėti. Tačiau ši nuostata neatitinka LMSDĮ 10 straipsnio 3 dalies nuostatų.

20. LMSDĮ 5 straipsnio 4 dalyje minimas Lietuvos Respublikos gyventojų registras. Ši formuluotė neatitinka Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme vartojamų formuluočių.

21. LMSDĮ 6 straipsnio 3 dalyje, 16 straipsnio 3 dalyje, 22 straipsnio 10 ir 11 dalyse minimos nuostatos dėl vaiko priežiūros išmokos už prieš tai gimusį vaiką, prieš tai gimusio vaiko atostogų vaikui prižiūrėti ar prieš tai gimusio vaiko auginimo iki 3 metų laikotarpių. Tačiau vaiko priežiūros išmoka skiriama už kiekvieną vaiką atskirai (atitinkamai suteikiamos ir atostogos vaikui prižiūrėti).

Nėštumo ir gimdymo ar tėvystės atostogos suteikiamos nepriklausomai nuo vienu kartu gimusių vaikų skaičiaus.

22. LMSDĮ 6 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad esant tam tikroms aplinkybėms, apdraustojo asmens prašymu nauja motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoka gali būti apskaičiuota iš kompensuojamojo uždarbio, pagal kurį buvo apskaičiuota atitinkama ankstesnė (pirmesnė) motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoka už prieš tai gimusį (globojamą ar įvaikintą) vaiką. Tačiau praktikoje skiriant motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmokas asmeniui visada taikomas palankesnis kompensuojamasis uždarbis.

23. LMSDĮ 6 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad vidutinis mėnesinis kompensuojamasis uždarbis išmokoms apskaičiuoti nustatomas Nuostatuose nustatyta tvarka. Tačiau Nuostatuose reglamentuojama ne tik vidutinio mėnesinio kompensuojamojo uždarbio, bet ir vidutinio dienos kompensuojamojo uždarbio bei maksimalaus dienos kompensuojamojo uždarbio socialinio draudimo išmokoms apskaičiuoti apskaičiavimo tvarka.

24. LMSDĮ 10 straipsnio 3 dalyje, 11^1 straipsnio 3 dalyje nustatant asmenis, kuriems suteiktos vaiko priežiūros atostogos, nepaminėti buvę vieni iš vaiko tėvų nuolatinių globėjų (rūpintojų), nors jie, vadovaujantis DK nuostatomis, taip pat turi teisę į vaiko priežiūros atostogas.

25. LMSDĮ 18 straipsnio 3 dalyje, 21 straipsnio 3 dalyje ir 24 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad mokant motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką, į draudžiamąsias pajamas neįtraukiamos atitinkamai motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmokos mokėjimo metu gautos draudžiamosios pajamos už darbą, atliktą iki pirmosios atitinkamai nėštumo ir gimdymo, tėvystės ar vaiko priežiūros atostogų dienos. Atsižvelgiant į tai, kad kompensacinio ir (ar) skatinamojo pobūdžio išmokos taip pat yra draudžiamosios pajamos, nėra nustatyta, kaip šios nuostatos dera su LMSDĮ 18 straipsnio 5 dalyje, 21 straipsnio 4 dalyje, 24 straipsnio 15 dalyje nustatytu teisiniu reguliavimu.

26. LMSDĮ 18 straipsnio 5 dalyje, 21 straipsnio 4 dalyje ir 24 straipsnio 15 dalyje numatyta, kad, kai motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos gavimo laikotarpiu apdraustajam asmeniui išmokamos su darbo santykiais susijusios kompensacinio ar skatinamojo pobūdžio vienkartinės išmokos, paskirta atitinkamai motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmoka mokama neatsižvelgiant į šias draudžiamąsias pajamas. Toks teisinis reguliavimas, kai pateikiamos tik bendro pobūdžio nuostatos, yra neaiškus. Be to, nustatyta, kad išeitinė išmoka ar kompensacija už nepanaudotas kasmetines atostogas taip pat nemažina motinystės ir vaiko priežiūros išmokų (LMSDĮ 18 straipsnio 4 dalis, 24 straipsnio 14 dalis), tačiau šios nuostatos nenustatytos dėl tėvystės išmokų. Toks teisinis reguliavimas vertintinas kaip neišbaigtas ir nesistemiškas.

27. LMSDĮ vartojama nuostata „vaiko priežiūros išmoka už neperleidžiamų dviejų mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogų, numatytų DK 134 straipsnio 3 dalyje, ar vaiko priežiūros laikotarpio dalį“. Toks teisinis reguliavimas nėra pakankamai aiškus, kai DK nustatyta, kad neperleidžiamas atostogas vaikui prižiūrėti sudaro 62 kalendorinės dienos. Dėl skirtingų to paties laikotarpio apibūdinimų teisės aktuose kyla teisinio aiškumo problemų.

28. LMSDĮ vartojama nuostata „vaiko priežiūros išmoka už papildomą dviejų mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogų dalį“. Toks vaiko priežiūros išmokos įvardijimas ne visiškai atitinka sąvokų turinio ir yra neaiškus, nes ši vaiko priežiūros išmoka nemokama papildomai prie

nustatytos vaiko priežiūros išmokos trukmės, be to, vaiko priežiūros išmoka už šį laikotarpį visais atvejais skiriama už 62 kalendorines dienas.

29. LMSDĮ 22 straipsnio 5 dalyje nustatyti atvejai, kada laikoma, kad vaiką augina vienas iš jo tėvų (įtėvių) ar globėjų. Tačiau dalis šių atvejų neatitinka faktinės sąvokos „vienas auginantis vaiką“ reikšmės. Pavyzdžiui, vienu vaiką auginančiu asmeniu laikomas ir asmuo, kai kitam iš vaiko tėvų (įtėvių) ar globėjų nustatytas 75 procentų ir didesnis netekto dalyvumo lygis (iki 2023 m. gruodžio 31 d. – 75 procentų ir didesnis netekto darbingumo lygis; iki 2005 m. birželio 30 d. – I invalidumo grupė), nors tai savaime nereiškia, kad šis asmuo nedalyvauja vaiko auginime. Toks teisinis reguliavimas neatitinka vartojamos terminijos turinio.

30. LMSDĮ 22 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad vaiko priežiūros išmokos mokamos neatsižvelgiant į tai, kurio vaiko priežiūrai suteiktos atostogos vaikui prižiūrėti. Tačiau vaiko priežiūros išmoka mokama už kiekvieną vaiką atskirai.

31. LMSDĮ 22 straipsnio 8 dalyje neaptarta situacija, kaip mokamos išmokos, kai asmuo, gaunantis motinystės išmoką, įgyja teisę gauti vaiko priežiūros išmoką dėl kito vaiko gimimo, globos ar įvaikinimo.

32. LMSDĮ 23 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad tėvystės atostogų metu tėvui, gaunančiam tėvystės išmoką, vaiko priežiūros išmoka nemokama. Tačiau teisę gauti tėvystės išmoką turi ne tik tėvas, bet ir įtėvis (LMSDĮ 19 straipsnio 1 dalis).

33. LMSDĮ 16 straipsnio 4^1 dalyje nustatyta, kad įmotėms, kurioms darbdavys suteikė 30 kalendorinių dienų atostogas pagal DK 132 straipsnio 2 dalį, motinystės išmoka skiriama *mutatis mutandis* taikant LMSDĮ 19 ir 21 straipsnių nuostatas. LMSDĮ 23 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad tėvystės atostogų metu tėvui, gaunančiam tėvystės išmoką, vaiko priežiūros išmoka nemokama, neaptariant atvejų, kai įmotė gauna motinystės išmoką darbdavio suteiktų 30 kalendorinių dienų atostogų pagal DK 132 straipsnio 2 dalį metu.

34. LMSDĮ 33 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad sprendimas dėl išmokų skyrimo priimamas ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo prašymo, visų reikalingų dokumentų ir (ar) duomenų gavimo dienos. Tačiau nuo 2016 m. rugpjūčio 16 d. galioja neterminuoto prašymo skirti ligos išmoką pateikimo tvarka, tad dažnu atveju priimant sprendimą dėl ligos išmokos skyrimo prašymas skirti ligos išmoką jau būna pateiktas.

35. 2024 m. balandžio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2024/1233, dėl vienos prašymų išduoti vieną leidimą trečiųjų valstybių piliečiams gyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje teikimo procedūros ir dėl valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų valstybių darbuotojų bendrų teisių (toliau – 2024/1233 Direktyva) 12 straipsnis yra perkeltas LMSDĮ. 2024/1233 Direktyvos 18 straipsnyje nustatyta, kad valstybės narės užtikrina, kad įsigaliotų įstatymai ir kiti teisės aktai, būtini, kad 2 straipsnio 2 punkto, 3 straipsnio 2 ir 5 dalių, 4 straipsnio 1, 2 ir 4 dalių, 5 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių, 6 straipsnio 1 dalies, 7 straipsnio 1 dalies, 8 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių, 9 straipsnio, 10 straipsnio, 11 straipsnio 1 dalies d punkto ir 2–6 dalių, 12 straipsnio 1 dalies a, b, g ir h punktų, 12 straipsnio 2 dalies d punkto ii papunkčio, 13, 14, 16 ir 17 straipsnių būtų laikomasi ne vėliau kaip 2026 m. gegužės 21 d. ir nedelsdamos pateikia Komisijai tų teisės aktų nuostatų tekstą.

Šiuo metu DK įtvirtintas teisinis reguliavimas:

1. DK 134 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad atostogas vaikui prižiūrėti galima imti visas iš karto, dalimis ar pakaitomis. DK 134 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad neperleidžiamas atostogas vaikui prižiūrėti galima imti visas iš karto arba dalimis, pakaitomis. DK nenumatyta minimali atostogų vaikui prižiūrėti trukmė. Tai sudaro sąlygas piktnaudžiauti mokamomis vaiko priežiūros išmokomis, kai atostogomis vaikui prižiūrėti ir vaiko priežiūros išmokomis naudojamasi savaitgaliais, o tai sąlygoja didesnę administracinę naštą darbdaviams, suteikiantiems atostogas vaikui prižiūrėti.

2. DK 134 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad įvaikinimo atveju per tris mėnesius nuo teismo sprendimo įvaikinti įsiteisėjimo (skubaus vykdymo atveju – per tris mėnesius nuo sprendimo vykdymo pradžios) dienos suteikiamos 24 mėnesių atostogos vaikui prižiūrėti. Šis terminas susietas su LMSDĮ nustatyta vaiko priežiūros išmokų trukme (18 arba 24 mėnesiai). Nustatyta, kad šias atostogas darbuotojai gali imti pakaitomis.

3. DK 134 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad neperleidžiamų dviejų mėnesių trukmės atostogų vaikui prižiūrėti dalį sudaro 62 kalendorinės dienos. Atsižvelgiant į tai, kad dviejų mėnesių laikotarpis ne visais atvejais yra lygus 62 kalendorinėms dienoms, toks teisinis reguliavimas nėra visiškai tikslus ir nuoseklus. Kartu keičiant LMSDĮ vartojamas sąvokas, netikslinga palikti nuostatą dėl dviejų mėnesių.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projekte Nr. 1:

1. Siūloma tobulinti vaiko priežiūros išmokos sistemą, didinant jos lankstumą ir užtikrinant didesnę atitiktį šeimų poreikiams:

1.1. Siekiant užtikrinti vienodą teisės į vaiko priežiūros išmoką apimtį visiems apdraustiesiems ir teisingesnį vaiko priežiūros išmokos mokėjimo laikotarpio nustatymą, siūloma atsisakyti vaiko amžiumi grindžiamos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmės ir nustatyti, kad vaiko priežiūros išmoka būtų mokama konkretų kalendorinių dienų skaičių.

Siūloma vaiko priežiūros išmoką mokėti už 495 arba 675 kalendorines dienas (kas atitinka šiuo metu mokamą vaiko priežiūros išmoką iki vaikui sueis 18 mėnesių ar 24 mėnesiai). Pasirinkus 495 ar 675 kalendorinių dienų vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmę, vaiko priežiūros išmoka būtų skiriama ir mokama už kiekvienam iš tėvų (įtėvių) ar globėjų tenkantį 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamą laikotarpį ir už bet kuriam iš tėvų (įtėvių), globėjų, senelių ar buvusių vaiko tėvų nuolatinių globėjų (rūpintojų) tenkantį atitinkamai 371 arba 551 kalendorinės dienos perleidžiamą laikotarpį.

Siūlomas teisinis reguliavimas užtikrintų, kad vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmė visais atvejais visiems būtų vienoda ir nepriklausytų nuo individualios nėštumo ir gimdymo atostogų trukmės. Tai leistų išvengti situacijų, kai dėl objektyvių aplinkybių, pavyzdžiui, gimus neišnešiotam kūdikiui, faktiškai sutrumpėja vaiko priežiūros išmokos gavimo laikotarpis dėl ilgesnio nėštumo ir gimdymo atostogų laikotarpio po gimdymo bei užtikrintų vienodą teisės į vaiko priežiūros išmoką įgyvendinimą visiems apdraustiesiems asmenims.

1.2. Siekiant suteikti šeimoms daugiau lankstumo planuojant vaiko priežiūrą ir derinant šeimos bei darbo įsipareigojimus, siūloma leisti vaiko priežiūros išmokos dienas paskirstyti per ilgesnį laikotarpį pagal individualius šeimos poreikius, t. y. nustatyti, kad vaiko priežiūros išmokų gavimo trukmės kalendorinės dienos (495 ar 675 kalendorinės dienos) gali būti panaudotos iki vaikui sukanka 3 metai (iki tokio amžiaus, iki kurio pagal DK, gali būti suteikiamos atostogos vaikui prižiūrėti). Atitinkamai įvaikinimo atveju, kai atostogos vaikui prižiūrėti suteikiamos vadovaujantis DK 134 straipsnio 2 dalimi, vaiko priežiūros išmoką siūloma mokėti už 495 arba 675 kalendorines dienas, kurias asmenys gali panaudoti atostogų vaikui prižiūrėti, suteiktų vadovaujantis DK 134 straipsnio 2 dalimi, laikotarpiu (t. y. 3 metų laikotarpiu).

Siūlomas teisinis reguliavimas didintų vaiko priežiūros išmokų sistemos lankstumą, sudarytų galimybes šeimoms savarankiškai pasirinkti jų poreikius geriausiai atitinkantį vaiko priežiūros modelį, lanksčiau derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus, pasirinkti tinkamiausią grįžimo į darbo rinką laiką bei efektyviau organizuoti vaiko priežiūrą ankstyvajame vaiko amžiuje. Tokiu būdu būtų sudarytos prielaidos geriau atliepti skirtingų šeimų situacijas ir poreikius, kartu išlaikant tą pačią teisės į vaiko priežiūros išmoką apimtį.

1.3. Siekiant sustiprinti socialines garantijas vaikų susilaukusioms šeimoms ir užtikrinti didesnį finansinį stabilumą vaiko auginimo laikotarpiu, siūloma padidinti vaiko priežiūros išmokų dydžius (62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamu laikotarpiu vaiko priežiūros išmokos dydis nesikeistų, nes nustatyta 78 procentų išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio vaiko priežiūros išmoka už 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamą laikotarpį jau šiuo metu atitinka 100,54 procento išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio „į rankas“[2]). Didesnės ir labiau prognozuojamos pajamos padėtų mažinti finansinį neapibrėžtumą bei prisidėtų prie didesnio šeimų saugumo jausmo, kuris yra svarbus priimant sprendimus dėl vaikų susilaukimo.

Siūloma nustatyti, kad asmeniui pasirinkus gauti vaiko priežiūros išmoką 495 kalendorines dienas, vaiko priežiūros išmoka vietoj 60 procentų (atitinka 77,34 procento „į rankas“) perleidžiamu laikotarpiu būtų mokama 78 procentai (atitinka 100,54 procento „į rankas“) išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamu laikotarpiu vaiko priežiūros išmokos dydis nesikeistų ir sudarytų 78 procentus (atitinka 100,54 procentų „į rankas“) išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio, siūloma visu 495 kalendorinių dienų laikotarpiu mokėti 78 procentus (atitinka 100,54 procentų „į rankas“) išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio vaiko priežiūros išmoką. Tokiu pasirinktos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo 495 kalendorines dienas atveju vidutinė vaiko priežiūros išmoka perleidžiamu laikotarpiu padidėtų 387 Eur (305,73 Eur „į rankas“[3]) per mėnesį.

Pasirinkus gauti vaiko priežiūros išmoką 675 kalendorines dienas, 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamu laikotarpiu vaiko priežiūros išmokos dydis nesikeistų ir sudarytų 78 procentus (atitinka 100,54 procentų „į rankas“) išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio

[2] Vaiko priežiūros išmokos dydžio skaičiavimai „į rankas“ atlikti atsižvelgiant į tai, kad po 2019 m. mokesčių reformos, kai darbdavio įmokų dalis perkelta darbuotojui, laikoma, kad 77,58 procento dydžio vaiko priežiūros išmoka atitinka 100 procentų kompensuojamojo uždarbio „į rankas“. Vaiko priežiūros išmokos dydžio skaičiavimai „į rankas“ atlikti laikant, kad kasmėnesinis darbo užmokestis yra vienodas ir neviršija nustatyto maksimalaus kompensuojamojo uždarbio.

[3] Atliekant vidutinių vaiko priežiūros išmokų dydžių „į rankas“ skaičiavimus, neapmokestinamas pajamų dydis netaikytas, nuo priskaičiuotos išmokos atskaičiuota 6 procentai privalomojo sveikatos draudimo įmoka ir 15 procentų gyventojų pajamų mokestis.

dydžio, o iš 551 kalendorinės dienos perleidžiamo laikotarpio 248 kalendorines dienas (kas atitinka šiuo metu mokamą vaiko priežiūros išmoką pirmaisiais vaiko priežiūros metais) vaiko priežiūros išmoką vietoj 45 procentų (atitinka 58 procentus „į rankas“) siūloma mokėti 60 procentų (atitinka 77,34 procento „į rankas“), o 303 kalendorines dienas (kas atitinka šiuo metu mokamą vaiko priežiūros išmoką antraisiais vaiko priežiūros metais) – vietoj 30 procentų (atitinka 38,67 procento „į rankas“) siūloma mokėti 45 procentus (atitinka 58 procentus „į rankas“) vaiko priežiūros išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio. Tokiu pasirinktos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo 675 kalendorines dienas atveju vidutinė vaiko priežiūros išmoka 248 kalendorines dienas padidėtų 234 Eur (184,86 Eur „į rankas“), o 303 kalendorines dienas – 143,75 Eur (113,56 Eur „į rankas“) arba 245,25 Eur (193,74 Eur „į rankas“), jei nebūtų taikomas minimalus vaiko priežiūros išmokos dydis. Atitinkamai tokių pat procentinių dydžių vaiko priežiūros išmoką siūloma mokėti ir įvaikinus vaiką.

Padidinus vaiko priežiūros išmokų dydžius, vaikų susilaukusių šeimų pajamos taptų stabilesnės, o tai leistų užtikrinti didesnį šeimų finansinį saugumą. Toks stabilumas mažintų ekonominį neapibrėžtumą ir prisidėtų prie palankesnių sąlygų šeimoms priimti sprendimus dėl vaikų susilaukimo.

1.4. Siekiant padidinti vidutines ir didesnes pajamas uždirbančių asmenų dalyvavimą vaiko auginime, siūloma padidinti maksimalų kompensuojamąjį uždarbį vaiko priežiūros išmokoms apskaičiuoti nuo dviejų (5085,6 Eur, taikant 2026 m. I ketv. vidutinio darbo užmokesčio šalies ūkyje (įskaitant ir individualias įmones) duomenis) iki keturių (10 171,2 Eur, taikant 2026 m. I ketv. vidutinio darbo užmokesčio šalies ūkyje (įskaitant ir individualias įmones) duomenis) šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžio.

Tokiu atveju maksimali mėnesio vaiko priežiūros išmoka už neperleidžiamus atostogų vaikui prižiūrėti mėnesius padidėtų nuo 3 966,77 Eur (3 133,75 Eur „į rankas“[4]) iki 7 933,54 Eur (6 267,5 Eur „į rankas“). Pasirinkus vaiko priežiūros išmoką gauti 495 kalendorines dienas, maksimali mėnesio vaiko priežiūros išmoka už perleidžiamą laikotarpį, kartu įvertinus vaiko priežiūros išmokų dydžių padidinimą nuo 60 procentų iki 78 procentų, padidėtų nuo 3 051,36 Eur (2 410,57 Eur „į rankas“) iki 7 933,54 Eur (6 267,5 Eur „į rankas“). Pasirinkus vaiko priežiūros išmoką gauti 675 kalendorines dienas, maksimali mėnesio vaiko priežiūros išmoka, kartu įvertinus vaiko priežiūros išmokų dydžių padidinimą 15 procentinių punktų, 248 kalendorines dienas padidėtų nuo 2 288,52 Eur (1 807,93 Eur „į rankas“) iki 6 102,72 Eur (4 821,15 Eur „į rankas“), o 303 kalendorines dienas vaiko priežiūros išmoka padidėtų nuo 1 525,68 Eur (1 205,29 Eur „į rankas“) iki 4 577,04 Eur (3 615,86 Eur „į rankas“).

Padidinus maksimalų kompensuojamąjį uždarbį vaiko priežiūros išmokoms apskaičiuoti, pagerėtų vaikų susilaukusių šeimų finansinė padėtis, o motinystės socialinio draudimo sistema būtų teisingesnė, nes vaiko priežiūros išmokos labiau atitiktų asmenų iki atostogų vaikui prižiūrėti gautą darbo užmokestį. Tai leistų lengviau planuoti šeimos finansus, galėtų padidinti tėčių motyvaciją imti atostogas vaikui prižiūrėti, ypač neperleidžiamą jų dalį, taip pat galėtų prisidėti prie ekonomiškai aktyvių asmenų apsisprendimo susilaukti vaikų.

[4] Atliekant maksimalių vaiko priežiūros išmokų dydžių „į rankas“ skaičiavimus, neapmokestinamas pajamų dydis netaikytas, nuo priskaičiuotos išmokos atskaičiuota 6 procentai privalomojo sveikatos draudimo įmoka ir 15 procentų gyventojų pajamų mokestis.

1.5. Siekiant suderinti siūlomą didesnį vaiko priežiūros išmokos gavimo lankstumą su efektyviu vaiko priežiūros išmokų administravimu bei išvengti nepagrįstai dažno vaiko priežiūros išmokos, ypač už neperleidžiamą laikotarpį, mokėjimo laikotarpių skaidymo, siūloma nustatyti, kad kiekviena vaiko priežiūros išmokos mokėjimo dalis negali būti trumpesnė nei 7 kalendorinės dienos. Kartu siūloma nustatyti išimtį, kad paskutinė iki pasirinktos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmės pabaigos likusi dalis gali būti trumpesnė. Tokiu būdu būtų mažinama galimybė piktnaudžiauti vaiko priežiūros išmokomis, kartu užtikrinant proporcingą vaiko priežiūros išmokos gavimo lankstumą.

1.6. Siekiant suteikti lankstumą keisti vaiko priežiūros išmokų trukmę keičiantis šeimos poreikiams, kartu išvengiant nepagrįstai dažno pasirinktos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmės keitimo, siūloma nustatyti, kad pasirinkta vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmė asmens prašymu gali būti keičiama ne daugiau kaip 2 kartus. Tokiu būdu būtų sudaryta galimybė šeimoms prireikus koreguoti anksčiau priimtą sprendimą dėl vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmės, kartu būtų užtikrinama stabili vaiko priežiūros išmokos sistema. Taip pat siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, siūloma nustatyti, kad pakeitus vaiko priežiūros išmokos mokėjimo trukmę, vaiko priežiūros išmoka būtų iš naujo skiriama nuo teisės į vaiko priežiūros išmoką atsiradimo dienos pagal naujai pasirinktai mokėjimo trukmei taikomą vaiko priežiūros išmokos dydį ir dėl to susidariusi permokėta vaiko priežiūros išmokos suma nustatoma pagal Nuostatų nustatytą tvarką.

1.7. Siekiant skatinti ankstyvą tėčių ir kitų teisę gauti vaiko priežiūros išmoką turinčių asmenų įsitraukimą į vaiko priežiūrą nuo pirmųjų vaiko gyvenimo dienų bei sudaryti prielaidas tolygesniam vaiko priežiūros pareigų pasidalijimui šeimoje, siūloma nustatyti, kad vaiko priežiūros išmoka vaiko tėčiui ar kitam teisę šią išmoką gauti turinčiam asmeniui gali būti skiriama ir mokama nuo vaiko gimimo dienos. Siekiant išvengti išmokų dubliavimo, mamoms vaiko priežiūros išmoka ir toliau būtų mokama pasibaigus nėštumo ir gimdymo atostogoms. Siūlomas teisinis reguliavimas sudarytų palankesnes sąlygas neperleidžiamą atostogų vaikui prižiūrėti dalį panaudoti ankstyvuoju vaiko priežiūros laikotarpiu ir prisidėtų prie aktyvesnio tėčių dalyvavimo prižiūrint vaiką.

1.8. Siekiant didinti vaiko priežiūros išmokos už kito iš tėvų (įtėvių) ar globėjų nepanaudotą 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamą laikotarpį ar jo dalį gavimo lankstumą, taip pat atsižvelgiant į siūlymą vaiko priežiūros išmokos mokėjimo dienas panaudoti iki vaikui sukaks 3 metai, siūloma vaiko priežiūros išmoką už kito iš tėvų (įtėvių) ar globėjų nepanaudotą 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamą laikotarpį ar jo dalį skirti ir mokėti asmeniui, atitinkančiam LMSDĮ nustatytas sąlygas vaiko priežiūros išmokai už kito iš tėvų (įtėvių) ar globėjų nepanaudotą 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamą laikotarpį ar jo dalį gauti, po to, kai jam išmokėta vaiko priežiūros išmoka už 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamą laikotarpį ir perleidžiamą laikotarpį, bet ne vėliau kaip iki vaikui sukaks 3 metai (įvaikinimo atveju – iki atostogų vaikui prižiūrėti, suteiktų pagal DK 134 straipsnio 2 dalį, pabaigos). Kartu, atsižvelgiant į tai, kad vaiko priežiūros išmoka už kito iš tėvų (įtėvių) ar globėjų nepanaudotą 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamą laikotarpį ar jo dalį bus skiriama ir mokama nelaukiant paskutinių dviejų mėnesių iki sukanka vaikui 3 metai, bei siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, siūloma nustatyti, kad jeigu paskyrus ir išmokėjus vaiko priežiūros išmoką už kito iš tėvų (įtėvių) ar globėjų nepanaudotą 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamą laikotarpį ar jo dalį, vėliau kitam iš tėvų (įtėvių) ar

globėjų paskiriama ir išmokama vaiko priežiūros išmoka už 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamą laikotarpį ar jo dalį, pirmasis iš tėvų (įtėvių) ar globėjų privalo grąžinti dėl to susidariusią permokėtą vaiko priežiūros išmokos už kito iš tėvų (įtėvių) ar globėjų nepanaudotą 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamą laikotarpį ar jo dalį sumą.

1.9. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja 2027 m. liepos 1 d. Atsižvelgiant į tai, kad siūlomi vaiko priežiūros išmokų pakeitimai yra sisteminiai, kai keičiamas ne tik vaiko priežiūros išmokos dydis, tačiau ir jos trukmė, panaudojimo lankstumas ir kitos sąlygos, taip pat siekiant išvengti situacijų, kai teisės į naujos trukmės ir dydžio vaiko priežiūros išmoką atsiradimas priklauso nuo subjektyvių aplinkybių (pvz., atostogų vaikui prižiūrėt suteikimo momento), bei užtikrinti aiškų ir vienodą naujo teisinio reguliavimo taikymą, naują teisinį reguliavimą siūloma taikyti už vaikus, gimusius ar įvaikintus nuo šių nuostatų įsigaliojimo. Toks kriterijus yra objektyvus, aiškiai nustatomas ir vienodai taikomas visiems asmenims. Be to, jis leidžia išvengti situacijų, kai dėl to paties vaiko skirtingiems teisę į vaiko priežiūros išmoką įgyjantiems asmenims būtų taikomos skirtingos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo sąlygos, priklausomai nuo kreipimosi dėl šios išmokos ar atostogų vaikui prižiūrėti suteikimo momento.

2. Siūloma padidinti motinystės ir tėvystės išmokų dydį:

2.1. Siekiant didinti pajamas vaikų besilaukiančioms ar jau vaikų susilaukusioms šeimoms, stiprinti socialinę apsaugą ir užtikrinti nuoseklesnę socialinio draudimo išmokų sistemą, siūloma padidinti motinystės ir tėvystės išmokų dydžius. Vietoj 77,58 procento (atitinka 100 procentų „į rankas“[5]) siūloma mokėti 78 procentus (atitinka 100,54 procento „į rankas“) išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio išmokas. Tokiu būdu būtų pašalinti skirtumai tarp motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokų už neperleidžiamą laikotarpį dydžių, socialinio draudimo sistema taptų nuoseklesnė ir aiškesnė.

2.2. Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas vidutines ir didesnes pajamas uždirbantiems tėčiams dalyvauti vaiko auginime, siūloma padidinti maksimalų kompensuojamąjį uždarbį tėvystės išmokoms apskaičiuoti nuo dviejų (5 085,6 Eur, taikant 2026 m. I ketv. vidutinio darbo užmokesčio šalies ūkyje (įskaitant ir individualias įmones) duomenis) iki keturių (10 171,2 Eur, taikant 2026 m. I ketv. vidutinio darbo užmokesčio šalies ūkyje (įskaitant ir individualias įmones) duomenis) šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžio. Tokiu atveju maksimali tėvystės išmoka, kartu įvertinus tėvystės išmokų dydžio padidinimą nuo 77,58 procento iki 78 procentų, padidėtų nuo 3 945,41 Eur (3 116,87 Eur „į rankas“[6]) iki 7 933,54 Eur (6 267,5 Eur „į rankas“).

Padidinus maksimalų kompensuojamąjį uždarbį tėvystės išmokoms apskaičiuoti, pagerėtų vaikų susilaukusių šeimų finansinė padėtis, o motinystės socialinio draudimo sistema būtų teisingesnė, nes tėvystės išmokos labiau atitiktų asmenų iki tėvystės atostogų gautą darbo užmokestį.

---

[5] Motinystės ir tėvystės išmokų dydžio skaičiavimai „į rankas“ atlikti atsižvelgiant į tai, kad po 2019 m. mokesčių reformos, kai darbdavio įmokų dalis perkelta darbuotojui, laikoma, kad 77,58 procento dydžio motinystės ir tėvystės išmoka atitinka 100 procentų kompensuojamojo uždarbio „į rankas“. Motinystės ir tėvystės išmokų dydžio skaičiavimai „į rankas“ atlikti laikant, kad kasmėnesinis darbo užmokestis yra vienodas ir neviršija nustatyto maksimalaus kompensuojamojo uždarbio.

[6] Atliekant maksimalių tėvystės išmokų dydžių „į rankas“ skaičiavimus, neapmokestinamas pajamų dydis netaikytas, nuo priskaičiuotos išmokos atskaičiuota 6 procentai privalomojo sveikatos draudimo įmoka ir 15 procentų gyventojų pajamų mokestis.

Tai leistų lengviau planuoti šeimos finansus, galėtų padidinti tėčių motyvaciją imti tėvystės atostogas, taip pat galėtų prisidėti prie ekonomiškai aktyvių tėvų apsisprendimo susilaukti vaikų.

2.3. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja 2027 m. liepos 1 d. Naują teisinį reguliavimą dėl motinystės išmokų pokyčių siūloma taikyti nuo šių nuostatų įsigaliojimo įgijusiems teisę gauti motinystės išmoką. Naują teisinį reguliavimą dėl tėvystės išmokų pokyčių siūloma taikyti analogiškai, kaip ir dėl vaiko priežiūros išmokų, t. y. už vaikus, gimusius ar įvaikintus nuo šių nuostatų įsigaliojimo.

3. Siūloma padidinti socialines garantijas slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus:

3.1. Siekiant sumažinti šeimos pajamų netekimą laikotarpiu, kai yra slaugomas sergantis šeimos narys ar prižiūrimas vaikas, siūloma padidinti ligos išmokos dydį slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus. Vietoj 65,94 procento (atitinka 85 procentus „į rankas“[7]) ligos išmoką slaugant šeimos narius arba prižiūrint vaikus siūloma mokėti 78 procentus (atitinka 100,54 procento „į rankas“) išmokos gavėjo kompensuojamojo uždarbio dydžio. Tokiu būdu būtų sumažinta finansinė našta šeimoms laikino nedarbingumo dėl sergančio šeimos nario slaugos ar sveiko vaiko priežiūros laikotarpiu. Didesnė ligos išmoka taip pat mažintų finansinį spaudimą tėvams ir kitiems šeimos nariams kuo greičiau grįžti į darbą nepasibaigus būtinos priežiūros ar slaugos poreikiui, taip užtikrinant geresnę vaikų ir slaugomų asmenų priežiūrą.

3.2. Siekiant užtikrinti nepertraukiamą vaiko priežiūrą tais atvejais, kai nėštumo ir gimdymo atostogose ar atostogose vaikui prižiūrėti esantis asmuo dėl savo ar kito vaiko, kurio priežiūrai jam suteiktos nėštumo ir gimdymo atostogos ar atostogos vaikui prižiūrėti, ligos ar traumos laikinai negali prižiūrėti vaiko, siūloma atsisakyti ligos išmokos mokėjimo 14 kalendorinių dienų trukmės ribojimo vienam ligos atvejui ir palikti bendrą 90 kalendorinių dienų per kalendorinius metus ribojimą. Toks siūlomas teisinis reguliavimas geriau atitiktų šeimų poreikius, kai nėštumo ir gimdymo atostogose ar atostogose vaikui prižiūrėti esantis asmuo pats serga ar kitas iš vaikų, kurio priežiūrai jam suteiktos nėštumo ir gimdymo atostogos ar atostogos vaikui prižiūrėti, serga ilgiau nei 14 dienų, o kitam iš tėvų ir toliau reikia prižiūrėti sveiką vaiką, kurio priežiūrai nėštumo ir gimdymo atostogos ar atostogos vaikui prižiūrėti suteiktos kitam asmeniui. Tokiu būdu šeimoms būtų užtikrinta galimybė lanksčiau pasidalyti vaiko priežiūros pareigomis, sumažėtų rizika prarasti pajamas ilgesnės ligos atvejais, kartu būtų išsaugota ligos socialinio draudimo išlaidų kontrolė, nes siūloma palikti šiuo metu galiojantį bendrą 90 kalendorinių dienų per kalendorinius metus ribojimą.

3.3. Siekiant padidinti socialines garantijas sergančius vaikus slaugantiems asmenims, siūloma atsisakyti nuostatos, kad ligos išmoka mokama, jeigu slaugomas vaikas, kurio priežiūrai kitam asmeniui (motinai (tėvui), įmotei (įtėviui) ar globėjui, ar senelei (seneliui)) nesuteiktos nėštumo ir gimdymo ar vaiko priežiūros atostogos, išskyrus atvejus, kai kitas asmuo (motina (tėvas), įmotė (įtėvis) ar globėjas, ar senelė (senelis)), kuriam šio vaiko priežiūrai suteiktos nėštumo ir gimdymo ar vaiko priežiūros atostogos, dėl savo ar kito vaiko (globojamo vaiko), dėl kurio jam suteiktos nėštumo ir gimdymo ar vaiko priežiūros atostogos, ligos ar traumos negali šio vaiko slaugyti. Toks siūlomas

[7] Ligos išmokų dydžio skaičiavimai „į rankas“ atlikti atsižvelgiant į tai, kad po 2019 m. mokesčių reformos, kai darbdavio įmokų dalis perkelta darbuotojui, laikoma, kad 77,58 procento dydžio ligos išmoka atitinka 100 procentų kompensuojamojo uždarbio „į rankas“. Ligos išmokų dydžio skaičiavimai „į rankas“ atlikti laikant, kad kasmėnesinis darbo užmokestis yra vienodas ir neviršija nustatyto maksimalaus kompensuojamojo uždarbio.

teisinis reguliavimas geriau atitiktų šeimų poreikius, kai slaugomi keli vaikai, šeimoms būtų užtikrinta galimybė lanksčiau pasidalyti slaugomų vaikų priežiūros pareigomis, taip pat teisinis reguliavimas taptų aiškesnis ir sklandesnis.

3.4. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja 2027 m. liepos 1 d. Naują teisinį reguliavimą siūloma taikyti asmenims, tapusiems laikinai nedarbingiems nuo šių nuostatų įsigaliojimo.

4. Siekiant užtikrinti, kad ligos išmokos slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos būtų mokamos tais atvejais, kai vaiko ryšys su Lietuvos Respublika yra objektyviai nustatomas valstybės registruose, taip pat mažinti galimybę gauti kelias tos pačios rūšies ligos, tėvystės ar vaiko priežiūros išmokas už tą patį vaiką ir tą patį laikotarpį Lietuvos Respublikoje ir kitoje užsienio valstybėje, siūloma nustatyti, kad šios išmokos būtų skiriamos ir mokamos tik už vaikus, kurių duomenys apie deklaruotą gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje arba duomenys apie įtraukimą į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą yra įrašyti į Lietuvos Respublikos gyventojų registro informacinę sistemą ir nėra deklaruotas šio vaiko išvykimas iš Lietuvos Respublikos. Atsižvelgiant į tai, kad 2024/1233 Direktyvoje nustatyta, kad turi būti taikomas vienodas požiūris į trečiųjų valstybių darbuotojus, kaip ir į valstybės narės, kurioje jie gyvena, piliečius (2024/1233 Direktyvos 12 straipsnio 1 dalies e punktas), šias nuostatas siūloma taikyti visiems asmenims, nepriklausomai nuo pilietybės (įskaitant Lietuvos Respublikos piliečius).

Siūloma sąlyga savaime nepatvirtina ir nepaneigia aplinkybės, kad už tą patį vaiką analogiška išmoka nėra mokama užsienio valstybėje, tačiau užtikrina, kad teisė į išmoką būtų siejama su vaiko gyvenamosios vietos deklaravimu Lietuvos Respublikoje arba jo įtraukimu į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą. Tokiu būdu būtų mažinama rizika mokėti išmokas už vaikus, kurie faktiškai gyvena užsienio valstybėje, o ryšys su Lietuva apsiriboja vieno iš tėvų socialiniu draudimu Lietuvoje, o tai leistų veiksmingiau kontroliuoti išmokų skyrimo pagrįstumą, mažinti piktnaudžiavimo riziką ir užtikrinti efektyvesnį valstybės socialinio draudimo lėšų panaudojimą.

Kartu siūloma nustatyti šio reikalavimo išimtis tais atvejais, kai taikomi Europos Sąjungos socialinės apsaugos sistemų koordinavimo reglamentai ar Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys, taip pat, kai vienas iš tėvų ar kitas teisę į atitinkamą išmoką turintis asmuo yra valstybės tarnautojas, Lietuvos Respublikos specialusis atašė ar deleguotas asmuo, jeigu pastarasis asmuo deleguotas ar valstybės tarnautojas perkeltas, ar specialusis atašė perkeltas ar priimtas į pareigas Lietuvos Respublikos diplomatinėje atstovybėje, konsulinėje įstaigoje, Lietuvos Respublikos atstovybėje prie tarptautinės organizacijos, tarptautinėje ar Europos Sąjungos institucijoje arba užsienio valstybės institucijoje, pasiųstas dirbti į specialiąją misiją, arba žvalgybos pareigūnas ar profesinės karo tarnybos karys, jeigu žvalgybos pareigūnas laikinai perkeltas tarnauti ar profesinės karo tarnybos karys paskirtas atlikti karo tarnybą Lietuvos Respublikos diplomatinėje atstovybėje, konsulinėje įstaigoje, Lietuvos Respublikos atstovybėje prie tarptautinės organizacijos, užsienio valstybės ar tarptautinėje karinėje arba gynybos institucijoje, ir vaikas, už kurį prašoma skirti ir mokėti atitinkamai ligos, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką, gyvena užsienio valstybėje kartu su šiuo asmeniu.

Siekiant užtikrinti asmenų, kurie jau laukiasi kūdikio, teisėtus lūkesčius, siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja 2028 m. sausio 1 d. Naują teisinį reguliavimą siūloma taikyti asmenims,

tapusiems laikinai nedarbingiems nuo šių nuostatų įsigaliojimo (ligos išmokų atveju), arba už vaikus, gimusius ar įvaikintus nuo šių nuostatų įsigaliojimo (tėvystės ir vaiko priežiūros išmokų atveju).

5. Siūloma užtikrinti įstatymų nuostatų tarpusavio suderinamumą, viešojo administravimo principų ir kitų teisinės technikos reikalavimų laikymąsi:

5.1. Siūloma nustatyti, kad Nuostatus tvirtintų ne Lietuvos Respublikos Vyriausybė, o socialinės apsaugos ir darbo ministras. Socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtintuose ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatuose būtų nustatytas iš esmės toks pats teisinis reguliavimas, koks įtvirtintas šiuo metu galiojančiame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarime Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kartu su kitais vaiko priežiūros išmokų sistemos pokyčiais – 2027 m. liepos 1 d.

5.2. Siekiant aiškiai nustatyti, kad teisės į ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoką vertinimui reikšmingas ligos ir (ar) motinystės socialinio draudimo įmokų sumokėjimo faktas, o ne konkreti Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nurodyta veiklos forma, pagal kurią šios įmokos buvo sumokėtos, siūloma patikslinti, kad vertinant ligos ir (ar) motinystės socialinio draudimo įmokų sumokėjimą neatsižvelgiama į tai, pagal kurią Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nurodytą veiklą įmokos buvo sumokėtos. Tokiu būdu būtų užtikrinta, kad teisės į socialinio draudimo išmoką neprarastų asmenys, kurie po ligos ir (ar) motinystės socialinio draudimo įmokų sumokėjimo pakeitė veiklos formą ar nutraukė veiklą, pagal kurią ligos ir (ar) motinystės socialinio draudimo įmokos buvo sumokėtos, teisinis reguliavimas taptų aiškesnis, būtų užtikrintas vienodas šios nuostatos taikymas. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.3. Siekiant užtikrinti socialines garantijas asmenims, siūloma papildyti, kad apdraustaisiais asmenys bus laikomi ir tais atvejais, kai jie bus sumokėję ligos socialinio draudimo ir (ar) motinystės socialinio draudimo įmokas už einamąjį kalendorinį mėnesį, kai ligos socialinio draudimo ir (ar) motinystės socialinio draudimo įmokos už praėjusį mėnesį nebuvo mokėtos dėl to, kad šiems asmenims praėjusį mėnesį buvo išduotas elektroninis nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimas. Tokiu būdu asmenys, kuriems buvo išduotas elektroninis nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimas, tačiau dėl tam tikrų priežasčių motinystės išmokos negavo, neprarastų pvz., teisės į vaiko priežiūros išmoką. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kartu su kitais vaiko priežiūros išmokų sistemos pokyčiais – 2027 m. liepos 1 d.

5.4. Siekiant suderinti LMSDĮ vartojamas sąvokas su DK vartojamomis sąvokomis, siūloma LMSDĮ vietoj sąvokos „vaiko priežiūros atostogos“ vartoti DK įtvirtintą sąvoką „atostogos vaikui prižiūrėti“. Tokiu būdu būtų užtikrintas nuoseklesnis ir aiškesnis teisinis reguliavimas bei suderinti teisės aktuose vartojami terminai. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kartu su kitais vaiko priežiūros išmokų sistemos pokyčiais – 2027 m. liepos 1d.

5.5. Siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo ir sistemiškumo, siūloma patikslinti LMSDĮ 5 straipsnio 2 dalies 6 punktą, suderinant jį su LMSDĮ 10 straipsnio 3 dalimi. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.6. Siekiant suderinti LMSDĮ vartojamas formuluotes su Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatyme vartojamomis formuluotėmis, siūloma LMSDĮ vietoj formuluotės „Lietuvos Respublikos gyventojų registras“ vartoti formuluotę „Lietuvos Respublikos gyventojų registro informacinė sistema“. Tokiu būdu būtų užtikrintas nuoseklesnis ir aiškesnis teisinis reguliavimas bei suderinti teisės aktuose vartojami terminai. Siūloma nustatyti, kad ši nuostata įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.7. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, kai vienu kartu gimsta 2 ir daugiau vaikų, siūloma papildyti nuostatas dėl vaiko priežiūros išmokos už prieš tai gimusį vaiką, prieš tai gimusio vaiko atostogų vaikui prižiūrėti ar prieš tai gimusio vaiko auginimo iki 3 metų laikotarpių atvejais dėl vaiko priežiūros išmokos už kartu gimusį vaiką, kartu gimusio vaiko atostogų vaikui prižiūrėti ar kartu gimusio vaiko auginimo iki 3 metų laikotarpių. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.8. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, siūloma nustatyti, kad skiriant motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmokas asmeniui nauja motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoka apskaičiuojama iš kompensuojamojo uždarbio, pagal kurį buvo apskaičiuota atitinkama ankstesnė (pirmesnė) motinystės, tėvystės ar vaiko priežiūros išmoka už prieš tai gimusį (globojamą ar įvaikintą) vaiką, jeigu ankstesnis kompensuojamasis uždarbis apdraustajam asmeniui yra palankesnis. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.9. Atsižvelgiant į tai, kad Nuostatuose nustatoma ne tik vidutinio mėnesinio kompensuojamojo uždarbio, bet ir vidutinio dienos kompensuojamojo uždarbio bei maksimalaus dienos kompensuojamojo uždarbio socialinio draudimo išmokoms apskaičiuoti apskaičiavimo tvarka, siūloma atitinkamai patikslinti LMSDĮ 6 straipsnio 6 dalį. Tokiu būdu teisinis reguliavimas būtų aiškesnis ir nuoseklesnis. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.10. Siekiant teisės aktų suderinamumo, siūloma papildyti LMSDĮ 10 straipsnio 3 dalyje ir 11^1 straipsnio 3 dalyje nustatytus asmenis, kuriems gali būti suteiktos vaiko priežiūros atostogos. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.11. Siekiant aiškiai apibrėžti nuostatos dėl motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokų mokėjimo metu gautų draudžiamųjų pajamų ir nuostatos dėl kompensacinio ir (ar) skatinamojo pobūdžio išmokų tarpusavio santykį, siūloma nustatyti, kad kompensacinio ir (ar) skatinamojo pobūdžio išmokos, neatsižvelgiant į laikotarpį, už kurį jos paskirtos, visais atvejais vertinamos pagal specialiąsias LMSDĮ nuostatas. Tokiu būdu būtų pašalintas teisinio reguliavimo neapibrėžtumas ir užtikrintas nuoseklus nuostatų taikymas. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.12. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo ir sistemiškumo, siūloma sukonkretinti, kas yra laikoma kompensacinio ir skatinamojo pobūdžio vienkartinėmis išmokomis, kurios nesumažina gaunamų motinystės, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokų. Tokiu būdu teisinis reguliavimas būtų aiškesnis ir nuoseklesnis. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre. Atsižvelgiant į tai, kad LMSDĮ nustatytas ligos išmokos

skyrimas tuo atveju, kai asmuo dėl laikinojo nedarbingumo praranda darbo pajamų (LMSDĮ 8 straipsnio 1 dalis), bei profesinės reabilitacijos skyrimas tuo atveju, kai dėl dalyvavimo profesinės reabilitacijos programoje asmuo negauna darbo pajamų (LMSDĮ 25 straipsnio 1 dalis), t. y. nenumatytas ligos ir profesinės reabilitacijos išmokų mažinimas gaunant darbinės veiklos pajamų, teisinio reguliavimo dėl ligos ir profesinės reabilitacijos išmokų nurodytu aspektu tikslinti nesiūloma.

5.13. Atsižvelgiant į tai, kad DK aiškiai nustatyta, kad neperleidžiamas atostogas vaikui prižiūrėti sudaro 62 kalendorinės dienos, taip pat įvertinus tai, kad vaiko priežiūros išmoka gali būti mokama ne tik atostogų vaikui prižiūrėti metu, bet ir vaiko priežiūros laikotarpiu (savarankiškai dirbančių asmenų atveju), siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, nuoseklumo ir teisės normų glaustumo, LMSDĮ siūloma įtvirtinti 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamo laikotarpio trumpinį. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kartu su kitais vaiko priežiūros išmokų sistemos pokyčiais – 2027 m. liepos 1 d.

5.14. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, siūloma nustatyti, kad asmenys LMSDĮ nustatytais atvejais turi teisę gauti vaiko priežiūros išmoką už kito iš tėvų (įtėvių) ar globėjų nepanaudotą 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamą laikotarpį ar jo dalį, o ne vaiko priežiūros išmoką už papildomą dviejų mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogų dalį. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kartu su kitais vaiko priežiūros išmokų sistemos pokyčiais – 2027 m. liepos 1 d.

5.15. Atsižvelgiant į tai, kad asmuo vienu auginančiu vaiką redakcine prasme negali būti laikomas visais LMSDĮ 22 straipsnio 5 dalyje nustatytais atvejais, siūloma tikslinti LMSDĮ 22 straipsnio 4 ir 5 dalis, nustatant sąlygas, kurioms esant asmuo turi teisę gauti vaiko priežiūros išmoką už kito iš tėvų (įtėvių) ar globėjų nepanaudotą 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamą laikotarpį ar jo dalį. Tokiu būdu teisinis reguliavimas būtų aiškesnis ir nuoseklesnis, o vartojamos sąvokos atitiktų įstatyme nustatytas teises ir jų įgyvendinimo sąlygas. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kartu su kitais vaiko priežiūros išmokų sistemos pokyčiais – 2027 m. liepos 1 d.

5.16. Atsižvelgiant į tai, kad vaiko priežiūros išmoka 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamu laikotarpiu mokama už kiekvieną vaiką atskirai, siūloma tikslinti LMSDĮ 22 straipsnio 8 dalies nuostatą ir nustatyti, kad vaiko priežiūros išmokos mokamos atsižvelgiant į tai, kurio vaiko priežiūrai suteiktos atostogos vaikui prižiūrėti. Tokiu būdu būtų užtikrintas aiškesnis teisinis reguliavimas ir būtų išvengta neaiškumų tais atvejais, kai šeimoje auginami keli vaikai ir atostogos vaikui prižiūrėti suteikiamos dėl skirtingų vaikų. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.17. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, siūloma papildyti LMSDĮ 22 straipsnio 8 dalies nuostatą, numatant, kad tais atvejais, kai apdraustasis asmuo, gaunantis motinystės išmoką, įgyja teisę gauti vaiko priežiūros išmoką dėl kito vaiko gimimo, globos ar įvaikinimo, jam mokamos abi šios išmokos, tačiau bendra išmokų suma negali būti didesnė kaip 78 procentai išmokos gavėjo palankesnio kompensuojamojo uždarbio dydžio, pagal kurį yra apskaičiuota motinystės išmoka arba vaiko priežiūros išmoka. Tokiu būdu teisinis reguliavimas būtų aiškesnis ir nuoseklesnis. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.18. Atsižvelgiant į tai, kad pagal LMSDĮ 19 straipsnio 1 dalį teisę gauti tėvystės išmoką turi ne tik tėvas, bet ir įtėvis, atitinkamai siūloma patikslinti LMSDĮ 23 straipsnio 4 dalį. Siūlomas teisinis reguliavimas užtikrintų teisės normų tarpusavio suderinamumą, teisinio reguliavimo aiškumą ir nuoseklumą. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.19. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, bei atsižvelgiant į tai, kad įmotėms, kurioms darbdavys suteikė 30 kalendorinių dienų atostogas pagal DK 132 straipsnio 2 dalį, motinystės išmoka skiriama *mutatis mutandis* taikant LMSDĮ nuostatas, taikomas tėvystės išmokoms, siūloma atitinkamai nustatyti, kad vaiko priežiūros išmoka nemokama ir įmotei, darbdavio suteiktų 30 kalendorinių dienų atostogų pagal DK 132 straipsnio 2 dalį metu gaunančiai motinystės išmoką. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.20. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo bei teisės aktų suderinamumo, siūloma papildyti LMSDĮ nuostata, kad tais atvejais, kai yra pateiktas neterminuotas prašymas skirti ligos išmoką, sprendimas dėl ligos išmokų skyrimo priimamas ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo visų reikalingų dokumentų ir (ar) duomenų dienos. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

5.21. Įgyvendinant 2024/1233 Direktyvos 18 straipsnį, siūloma atlikti techninio pobūdžio pakeitimus – įgyvendinamųjų Europos Sąjungos teisės aktų sąrašą papildyti 2024/1233 Direktyva. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kitą dieną po oficialaus įstatymo paskelbimo Teisės aktų registre.

Įstatymo projekte Nr. 2:

1. Siekiant išvengti nepagrįstai dažno atostogų vaikui prižiūrėti, ypač už neperleidžiamą laikotarpį, skaidymo ar jų suteikimo savaitgaliais, kai faktiškai nėra dirbama, siūloma nustatyti, kad kiekviena atostogų vaikui prižiūrėti dalis negali būti trumpesnė negu 7 kalendorinės dienos. Kartu siūloma nustatyti išimtį, kad paskutinė iki nustatytos trukmės atostogų vaikui prižiūrėti pabaigos likusi dalis gali būti trumpesnė. Tokiu būdu būtų sumažinta administracinė našta darbdaviams, kuriems atostogų vaikui prižiūrėti suteikimas taptų retesnis, būtų mažinama galimybė piktnaudžiauti vaiko priežiūros išmokomis, kai atostogos vaikui prižiūrėti suteikiamos laiku, kai faktiškai nedirbama, kartu užtikrinamas proporcingas atostogų vaikui prižiūrėti suteikimo lankstumas.

2. Siekiant sistemiškumo ir teisės aktų nuoseklumo, siūloma nustatyti, kad įvaikinimo atveju suteikiamos 3 metų trukmės atostogos vaikui prižiūrėti. Siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, siūloma papildyti, kad tokias atostogas galima imti ne tik pakaitomis, bet ir visas iš karto arba dalimis.

3. Siekiant sistemiškumo ir teisės aktų nuoseklumo, siūloma patikslinti nuostatas dėl 62 kalendorinių dienų trukmės neperleidžiamų atostogų vaikui prižiūrėti suteikimo.

4. Siūloma nustatyti, kad šios nuostatos įsigalioja kartu su vaiko priežiūros išmokų sistemos pokyčiais – 2027 m. liepos 1 d. Naują teisinį reguliavimą siūloma taikyti analogiškai, kaip ir dėl vaiko priežiūros išmokų, t. y. už vaikus, gimusius ar įvaikintus nuo šių nuostatų įsigaliojimo.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų

projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Nustačius, kad ligos išmokos, slaugant šeimos narius ir prižiūrint vaikus, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokos skiriamos ir mokamos tik už vaikus, kurių duomenys apie deklaruotą gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje yra įrašyti į Lietuvos Respublikos gyventojų registro informacinę sistemą, dalis asmenų, kurių vaikų duomenys neatitiks šio reikalavimo, neįgis teisės į šias išmokas. Dėl to gali kilti gyventojų nepasitenkinimas. Teigiamas priimtų įstatymų poveikis aptartas šio aiškinamojo rašto 4 punkte.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimti įstatymai tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

Atlikus ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimą, apskaičiuota, kad, pritarus siūlymui nustatyti, kad kiekviena atostogų vaikui prižiūrėti dalis negali būti trumpesnė negu 7 kalendorinės dienos, išlaidos darbdaviams galėtų sumažėti apie 7273 Eur per metus.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymus, kitų įstatymų priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projektu Nr. 1 teikiami pasiūlymai dėl galiojančios sąvokos ir jos apibrėžties keitimo, kurie yra suderinti su Valstybine lietuvių kalbos komisija. Įstatymo projektu Nr. 2 nekeičiamos galiojančios sąvokos ir (ar) jų apibrėžtys ir nesiūloma apibrėžti naujų.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisės normoms.

Įstatymo projektu Nr. 1 į nacionalinę teisę perkeliamos Europos Sąjungos teisės akto – 2024/1233 Direktyvos – 18 straipsnio nuostatos, nurodytos prie šio aiškinamojo rašto pridėtoje atitikties lentelėje, esančioje ir Lietuvos narystės Europos Sąjungoje informacinėje sistemoje (LINESIS). Kartu keičiami LMSDĮ 4, 5, 8, 16, 19 ir 22 straipsniai, kuriais į nacionalinę teisę perkelta 2024/1233 Direktyva.

Įstatymo projektu Nr. 1 ir Įstatymo projektu Nr. 2 keičiami atitinkamai LMSDĮ 5, 21, 22 ir 24 straipsniai ir DK 134 straipsnis, kuriais į nacionalinę teisę perkelta 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1158 dėl tėvų ir prižiūrinčiųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, kuria panaikinama tarybos direktyva 2010/18/ES. Atitikties lentelė pridedama prie šio aiškinamojo rašto, taip pat įdėta į Lietuvos narystės Europos Sąjungoje informacinę sistemą (LINESIS).

Įstatymų projektai nenotifikuotini Europos Komisijai.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Pritarus Įstatymo projektu Nr. 1 teikiamiems pasiūlymams:

1. Ministerija turės parengti, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2027 m. birželio 30 d. turės priimti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 86 „Dėl Ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“.

2. Ministerija turės parengti, o socialinės apsaugos ir darbo ministras iki 2027 m. birželio 30 d. turės patvirtinti Ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatus.

3. Ministerija turės parengti, o socialinės apsaugos ir darbo ministras ir sveikatos apsaugos ministras atitinkamai iki 2027 m. birželio 30 d. ir iki 2027 m. gruodžio 31 d. turės priimti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 30 d. įsakymo Nr. V-533/A1-189 „Dėl teisės aktų, susijusių su elektroniniais nedarbingumo pažymėjimais bei elektroniniais nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimais, patvirtinimo“, pakeitimą.

4. Ministerija turės parengti, o socialinės apsaugos ir darbo ministras iki 2027 m. gruodžio 31 d. turės priimti Ligos ir motinystės socialinio draudimo išmokų nuostatų pakeitimą.

Pritarus Įstatymo projektu Nr. 2 teikiamiems pasiūlymams, kitų teisės aktų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Fondo valdyba) preliminariais skaičiavimais, Įstatymo projektu Nr. 1 teikiamiems pasiūlymams įgyvendinti metams papildomai reikės skirti apie 134,9 mln. Eur, iš jų:

1. Šaltinis – Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas: Dėl didesnių vaiko priežiūros išmokų dydžių nustatymo. Siūlymui padidinti vaiko priežiūros išmokų dydžius įgyvendinti papildomai reikės apie 85,2 mln. Eur Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų metams. Prognozuojama, kad šie pakeitimai palies visus vaiko priežiūros išmokos gavėjus, kurių vaikai gims po naujų nuostatų įsigaliojimo.

2. Šaltinis – Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas: Dėl maksimalaus kompensuojamojo uždarbio dydžio vaiko priežiūros išmokoms apskaičiuoti padidinimo. Siūlymui padidinti maksimalų kompensuojamąjį uždarbį vaiko priežiūros išmokoms apskaičiuoti nuo dviejų iki keturių šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžio įgyvendinti, kartu įvertinus vaiko priežiūros išmokų dydžių padidinimą, papildomai reikės apie 34,3 mln. Eur Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų metams. Prognozuojama, kad šie pakeitimai palies apie 1,4 tūkst. tėvų per mėnesį.

3. Šaltinis – Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas: Dėl didesnių motinystės ir tėvystės išmokų dydžių nustatymo. Siūlymui padidinti motinystės ir tėvystės išmokų dydžius įgyvendinti papildomai reikės apie 0,8 mln. Eur Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų metams. Prognozuojama, kad šie pakeitimai palies atitinkamai visus motinystės ir tėvystės išmokų gavėjus, kurių vaikai gims po naujų nuostatų įsigaliojimo.

4. Šaltinis – Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas: Dėl maksimalaus kompensuojamojo uždarbio dydžio tėvystės išmokoms apskaičiuoti padidinimo. Siūlymui padidinti maksimalų kompensuojamąjį uždarbį tėvystės išmokoms apskaičiuoti nuo dviejų iki keturių šalies vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžio įgyvendinti papildomai reikės apie 3,3 mln. Eur Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų metams. Prognozuojama, kad šie pakeitimai palies apie 0,2 tūkst. tėvų per mėnesį.

5. Šaltinis – Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetas: Dėl didesnių ligos išmokų slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus dydžių nustatymo. Siūlymui padidinti ligos išmokų slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus dydžius įgyvendinti papildomai reikės apie 11,3 mln. Eur Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų metams.

Įsigaliojus šiems Įstatymo projekto Nr. 1 pasiūlymams 2027 m. liepos 1 d., papildomas lėšų poreikis 2027 metams bus apie 67,45 mln. Eur. Įstatymo projektu Nr. 1 teikiamiems pasiūlymams reikalingas lėšų poreikis numatytas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžete.

Fondo valdybos preliminariais skaičiavimais, įgyvendinus Įstatymo projektu Nr. 1 teikiamą siūlymą ligos išmokas slaugant šeimos narius ar prižiūrint vaikus, tėvystės ir vaiko priežiūros išmokas skirti ir mokėti tik už vaikus, kurių duomenys apie deklaruotą gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje arba duomenys apie įtraukimą į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą yra įrašyti į Lietuvos Respublikos gyventojų registro informacinę sistemą, planuojama sutaupyti apie 10 mln. Eur Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto lėšų per metus.

Įstatymo projektu Nr. 2 teikiamiems pasiūlymams įgyvendinti papildomų Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės. Atlikus ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimą, apskaičiuota, kad, pritarus siūlymui nustatyti, kad kiekviena atostogų vaikui prižiūrėti dalis negali būti trumpesnė negu 7 kalendorinės dienos, išlaidos darbdaviams galėtų sumažėti apie 7273 Eur per metus.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymų projektus, nebuvo gauta specialistų vertinimų ir išvadų.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „*Eurovoc*“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai įstatymų projektų žodžiai, kurių reikia jam įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, – „ligos išmoka“, „motinystės išmoka“, „tėvystės išmoka“, „vaiko priežiūros išmoka“, „atostogos vaikui prižiūrėti“, „ligos socialinis draudimas“, „motinystės socialinis draudimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.